

УДК: 616.11/9:614.252.2(07.07):362.121:378.2(100)

Безперервний професійний розвиток викладачів сімейної медицини – пріоритетне завдання системи охорони здоров'я Європи

(За матеріалами тренінгового курсу «Leonardo EURACT. Рівень 1» у м. Салоніки, Греція, 25–27 травня 2017 року)

С.Г. Малащенко¹, І.В. Климась²

¹ Вінницький національний медичний університет

² Національна медична академія післядипломної освіти імені П.Л. Шупика, м. Київ

У статті представлено огляд міжнародного навчального курсу для викладачів сімейної медицини «Leonardo EURACT. Навчальний курс для викладачів сімейної медицини. Рівень 1», який було проведено 25–27 травня 2017 року у м. Салоніки (Греція).

Європейська Академія викладачів загальної лікарської практики (EURACT – the EURopean ACademy of Teachers in General Practice) є добровільною громадською організацією. Загальною метою Академії є підтримка та розвиток освіти у загальній лікарській практиці на всіх рівнях, що дозволить досягти найвищих стандартів роботи сімейного лікаря в європейській системі загальної практики.

Перші кроки до створення EURACT можна простежити від 1974 року, коли була сформована перша Робоча група Leeuwenhorst, яка діяла в якості майстерні для нових ідей щодо викладання загальної практики та дала перше визначення ролі лікаря загальної практики, що залишається в силі і сьогодні.

Офіційною датою створення EURACT вважається березень 1992 року, коли було висловлено думку про те, що підтримка викладачів сімейної медицини буде краще забезпечуватися для індивідуальних членів, ніж для великих національних організацій, асоціацій або товариств. Основне завдання – сприяння і підтримка високих стандартів роботи сімейного лікаря шляхом заохочення загальної практики в якості як дисципліни навчання, так і в якості дисципліни викладання.

EURACT входить до складу WONCA (World Organization of National Colleges and Academies of General Practis) і вже 25 років активно проводить навчальні курси удосконалення для викладачів та тренерів – від керівників баз стажування інтернів до викладачів університетів. Окрім проведення чисельних конференцій з методології викладання, EURACT на регулярній основі проводить семінари Leonardo трьох рівнів. Взяти участь у цих заходах можуть всі члени цієї організації, яка сповідує політику індивідуального членства, а не колективного. За останні два роки членами EURACT стало чимало викладачів з України. При цьому академія демонструє лояльність до нашої держави, розуміючи усі складності, які існують у вітчизняній системі охорони здоров'я. Наприклад, для участі в навчальному курсі Leonardo EURACT. Рівень 1, який було проведено у м. Салоніки (Греція) 25–27 травня 2017 ро-

ку, було виділено 3 місця за спонсорської підтримки EURACT для України.

Усього учасниками даного курсу стали 36 сімейних лікарів, вчених та молодих науковців з 13 різних країн світу.

Україна – 3, **Германія** – 1, **Греція** – 11, **Грузія** – 2, **Естонія** – 2, **Ізраїль** – 1, **Латвія** – 1, **Мальта** – 6, **Молдова** – 3, **Росія** – 1, **Сербія** – 2, **Словаччина** – 2, **Туреччина** – 1.

Представниками з України стали: **Ірина Климась**, асистент кафедри сімейної медицини НМАПО імені П.Л. Шупика; **Сергій Малащенко**, доцент кафедри внутрішньої та сімейної медицини Вінницького НМУ; **Іванна Шушман**, клінічний ординатор кафедри терапії та сімейної медицини Ужгородського НУ.

Викладачами та організаторами даного курсу були: **Jo Buchanan**, президент EURACT, Великобританія; **Sakis Symeonidis**, співавтор навчального курсу для викладачів «, президент асоціації сімейних лікарів Греції Hippocrates»; **Dimitrios Karanasios**, представник EURACT у Греції, секретар асоціації сімейних лікарів Греції «Hippocrates».

Навчальний курс Leonardo EURACT для викладачів сімейної медицини проводиться в рамках проекту програми Леонардо да Вінчі. Даний курс був запроваджений для того, щоб забезпечити високу якість кадрів у галузі первинної медико-санітарної допомоги, проводиться в рамках безперервного професійного освітнього розвитку викладачів сімейної медицини в Європі (Проект № 2010-1-PL1-LEO05-11460).

Навчальний курс Leonardo EURACT має три рівні підготовки:
Рівень 1 – компетентний педагог
Рівень 2 – досвідчений педагог
Рівень 3 – освітній експерт.

Представники України та організатори курсу (зліва направо Іванна Шушман, Сергій Малащенко, Ірина Климась, Dimitrios Karanasios, Jo Buchanan, Sakis Symeonidis)

Метою навчального курсу Leonardo EURACT Рівень 1 є навчання та практичне навчання учасників методам та навикам викладання.

Основні завдання курсу Leonardo EURACT Рівень 1:

- покращити рівень викладання практичних навиків у країнах Європи;
- забезпечити поширення знань та навиків учасниками курсу в їхніх країнах;
- стимулювати розвиток викладання сімейної медицини в інших країнах та світі загалом.

Курс Leonardo EURACT Рівень 1 складається із шести модулів протягом трьох навчальних днів.

1. Хто такий хороший викладач/тренер? Проблеми в навчанні.
2. Викладання та оцінювання знань.
3. Методи навчання.
4. Стили викладання та персональний план розвитку викладача.
5. Методи та навички викладання.
6. Методи розробки та підготовки навчального курсу.

Приймаюча сторона, а це окрім EURACTу була і Грецька асоціація лікарів загальної практики–сімейної медицини «Hippocrates», створили дружню доброзичливу атмосферу для плідного проведення роботи, яка тривала три дні. Не тільки насичена тематика семінару, але і сам формат його проведення давали прекрасну можливість перейняти найкращий досвід у проведенні навчання на сучасному методологічному рівні.

Незважаючи на те, що на сьогодні лекції не є провідною формою навчання, модератори семінару Джо Б'юкенен (**Jo Buchanan** Велика Британія, президент EURACT), Сакіс Сімонідіс (**Sakis Symeonidis**, Греція, президент «Hippocrates»), Дімітріос Каранасіос (**Dimitrios Karanasios**, Греція, заступник президента «Hippocrates») продемонстрували справжню майстерність у проведенні цих занять. Наріжним каменем побудови лекції повинна бути проблема, яку необхідно розв'язати, викладаючи лекційний матеріал.

Велику увагу приділяли вмінно організувати план занять, його забезпеченню різними ресурсами, у тому числі і часом тренерів, і, можливо, акторами, і технічним оснащенням (відеозйомка). Особливо наголошувалось на етичних та юридичних моментах проведення зйомок з метою навчання або оцінювання навичок сімейних лікарів. Доступність у сучасних умовах відеозаписів робить впровадження цього технічного засобу важливим аспектом підготовки фахівців і особливо в первинній ланці, де велика увага приділяється вмінно спілкування з пацієнтами, родичами та іншим медичним персоналом.

Що стосується планування навчання, то велику увагу приділяли також необхідності грамотної організації самопідготовки у рамках безперервної медичної освіти. Задача наставника допомагати учню не тільки під час семінарів та практичних занять, але і при здобутті знань самостійно. Кожен з учасників семінару розробив план навчання сімейного лікаря «новачка» у перші 4 тиж стажування, при цьому враховувались особливості лікувального закладу, де сам працює. В обговоренні даної задачі з'явилась можливість більше дізнатись про особливості післядипломної освіти в різних країнах.

Організатори семінару досить широко використовували роботу в малих групах – «мозковий штурм», конкурентні групи, інтерактивні презентації. Також розглядалися питання використання рольових ігор як у вигляді експромтів, так і попередньо підготовлених. Вважається, що в сучасних умовах рольові ігри можуть значно прискорити здобуття навичок зі спілкування особливо у конфліктних ситуаціях, необхідності повідомити «погані новини» тощо. Висвітлювались конкретні психологічні прийоми, якими повинен володіти лікар загальної практики в різних обставинах. Було досить цікавим дізнатись про особливості викладанням різним психологічними типам учнів. Цей ас-

пект педагогіки дозволяє по справжньому індивідуалізувати навчання. Учасники семінару провели тренінг з тестування опитувальником Honey & Mumford (1986), який є доволі зручним інструментом для визначення психотипу учня (активіст, рефлексор, прагматик або теоретик).

Важливим розділом роботи будь-якого тренера є методологічно правильне оцінювання. Розглядалися конкретні варіанти поточного оцінювання та заключного. У цьому процесі ключову роль має зворотній зв'язок (feedback), коли характер відповіді на запитання або доповідь з якоїсь тематики зумовлює відповідну реакцію викладача. Зворотній зв'язок дозволяє здійснити корекцію в навчанні, яка враховує попередні успіхи та невдачі.

На спільну думку українських учасників семінару Leonardo найважливішим акцентом, який намагались донести модератори, була етична складова навчання. Саме висока моральність сімейного лікаря є тим стрижнем, навколо якого формується все інше. Вітчизняна методологія навчання традиційно налаштувала, по-перше, на здобутті певного обсягу знань, а по-друге, опанування переліку практичних навичок. На семінарі підкреслювалось, що окрім цього повинно бути сформоване те, що англійською звучить, як «attitude». На українську це слово формально можна перекласти як «відношення до чогось». Навички – це те, що виконуєш при виявленні у пацієнта тих чи інших симптомів. Attitude – те, що ти відчуваєш, що ти думаєш, і воно повинно бути наповнено емпатією, тобто емоційним співпереживанням, емоційним резонансом. Емпатія пов'язана з прийняттям іншої людини такою, якою вона є.

Червоною ниткою через весь семінар пройшли доволі прості і банальні, на перший погляд, тези: «Треба любити свого учня. Треба любити пацієнта, який прийшов до тебе зі своїми проблемами». Коли вчитель або лікар усвідомлює, що він не відчуває цих почуттів, напевно це головна ознака, що не варто займатися цією справою взагалі і не варто прикидатися – люди все рівно це відчувають. Ставлення тренера до учня повинно бути не тільки діловим, а й особистісним. Тим більше, що мова йде про навчання не дитини, а колеги-лікаря. Особистий людський рівень стосунку виявляється у ставленні до інтерна (стажера) як індивідуально-неповторної особи. За такого підходу тренер фігурує не тільки як виконавець професійної функції, а й як індивідуально-неповторна особистість, яка мислить, відчуває, співпереживає, радіє і засмучується.

З 36 учасників семінару 11 були з Греції. При спілкуванні з грецькими колегами було цікаво дізнатись про особливості організації первинної допомоги в їхній країні. Основна частина населення обслуговується у сімейних лікарів, які працюють в державних закладах. Хоча є альтернатива звернутися до приватного лікаря загальної практики (ЛЗП), бо і в інших системах безоплатної допомоги є відчутні обмеження: жорсткий норматив прийому одного пацієнта (проте не 12 хв, а 15 хв); черги на прийом тощо. За потреби 5 тис. ЛЗП у країні їх поки що 2 тис. Не всі вони обслуговують дитяче населення. Усі, хто закінчує медичний факультет, повинні рік відпрацювати як ЛЗП. У переважній більшості випадків мова йде про самостійну роботу у сільській місцевості. Цьому передую невелике стажування протягом 3 міс («Очна інтернатура»). Після річної інтернатури йде спеціалізація протягом 4 років, якщо є бажання працювати сімейним лікарем в майбутньому. На інші спеціальності спеціалізація може тривати і 7 років.

Лікарі, які проходять спеціалізацію, в основному виконують функції ординаторів спеціалізованих відділень і несуть на собі основний тягар стаціонарної допомоги. На спеціалізацію ЛЗП дуже часто йдуть колишні кардіологи, гастроентерологи та інші фахівці, тому що держава надає пріоритет розвитку первинної ланки, а серед лікарів вторинної ланки відбуваються скорочення. Тобто в країні відбувається реформування з акцентом на сімейну медицину. І в інтернатурі, і при спеціалізації лікар отримує заробітну плату, яка в Греції вважається непога-

Учасники та організатори курсу

ною – 1300 євро. Незважаючи на те, що робота ЛЗП в Греції не є найпрестижнішою серед лікарських спеціальностей, молоді лікарі охоче вибирають цей фах, бо це означає швидке отримання ліцензії, що досить суттєво.

ЛЗП беруть активну участь у роботі національної асоціації сімейних лікарів «Hippocrates», при цьому на добровільних засадах (річний внесок 30 євро). Ліцензування від членства в «Hippocrates» не залежить, це робиться у загальнонаціональній лікарській асоціації, членство в якій обходиться у 70 євро на рік. Тому заходи, які проводяться під егідою «Hippocrates» не мають примусового або формального характеру. Це дійсно співдружність однодумців. У роботі асоціації активну участь приймають молоді лікарі. І це не тільки участь у навчальних семінарах.

У Греції активно заохочується наукова робота звичайних лікарів з наступними публікаціями у престижних європейських фахових журналах. Президент асоціації ЛЗП «Hippocrates» Sakis Symeonidis, його заступник Dimitrios Karanasios є успішними високоосвіченими лікарями, які здатні

були провести навчальний курс Leonardo англійською мовою. У приватних бесідах вони були достатньо ширими і відзначали, що у будь-якій іншій лікарській спеціальності вони могли досягти не менших успіхів. Але у своєму житті та професійній діяльності вони бачать місію – впровадження у Греції сучасної сімейної медицини.

Лікарі глибоко переконані, що немає іншої лікарської діяльності, яка була б так тісно пов'язана із суспільством, з його потребами. Жодна інша професія не може настільки ефективно впливати на показники популяційного здоров'я як загальна практика. Президент асоціації ЛЗП Sakis Symeonidis активно працює і в рамках EURACTу практично від його створення, виступаючи в якості тренера не тільки в своїй країні. Позитивний імпульс на розвиток сімейної медицини під час проведення семінару найшов відгук у всіх учасників. За три дні спілкування більшість знайшли однодумців і щирих друзів, які відкриті до подальших професійних контактів та розвитку такої чудової форми співпраці викладачів медицини в Європі, яким є EURACT.

Непрерывное профессиональное развитие преподавателей семейной медицины – приоритетная задача системы здравоохранения Европы (По материалам тренингового курса «Leonardo EURACT. Уровень 1» в г. Салоники, Греция, 25–27 мая 2017 года С.Г. Малащенко, И.В. Климаь

В статье представлен обзор международного учебного курса для преподавателей семейной медицины «Leonardo EURACT. Учебный курс для преподавателей семейной медицины. Уровень 1», который был проведен 25–27 мая 2017 года в г. Салоники, Греция.

Continuous professional development of family medicine teachers is a priority of the system health in Europe (Based on the training course «Leonardo EURACT Level 1» in Saloniki, Gretsia, May 25-27, 2017

S.G. Malashchenko, I.V. Klimas

The article presents an overview of the event of an international training course for teachers in family medicine «Leonardo EURACT Level 1 Course for Teachers in Family Medicine», which was held May 25–27, 2017 in Saloniki, Greece.

Сведения об авторах

Малащенко Сергей Григорьевич – Кафедра внутренней и семейной медицины Винницкого национального медицинского университета, 21018, г. Винница, ул. Пирогова, 56. E-mail: melashk15@gmail.com

Климаь Ирина Валентиновна – Кафедра семейной медицины Национальной медицинской академии последипломного образования имени П.Л. Шупика, 04112, г. Киев, ул. Дорогожицкая, 9. E-mail:gp-ira@bigmir.net

Статья поступила в редакцию 03.07.17